

Juhendmaterjal haridusasutustele ja lastevanematele eestikeelsele õppele ülemineku toetamiseks

Eestikeelsele õppele ülemineku eesmärk on pakkuda kõigile Eesti lastele, olenemata emakeelest, võimalust omandada kvaliteetne eestikeelne haridus. Terviklikult eestikeelne haridusruum tagab paremad võimalused hariduse edasiseks omandamiseks, toimetulekuks tööturul ning toetab Eestis elavate inimeste osalemist ühises info- ja väärtusruumis.

Eestikeelsele õppele üleminekut alustatakse alusharidusest ning põhikoolist, kus toimuv eesti keele ja eestikeelne õpe valmistab lapsed ette järgmisteks haridustasemeteks. Üleminekut toetab teadmine, et laps on võõrkeelte õppimisele kõige vastuvõtlikum alushariduses ja varajane keeleõpe on kõige efektiivsem keele omandamise aspekti silmas pidades. Nii on võimalik ka gümnaasiumi- ja kutseõppes minna täiemahuliselt üle eesti õppekeelele.

Eestikeelsele haridusele üleminek toimub kolmes etapis:

2022. aastal algab eestikeelsele haridusele üleminekut ettevalmistav faas;

2024. aastal toimub eestikeelsele õppele üleminek alushariduses;

2024. aastal algab eestikeelsele haridusele üleminek esimeses ja neljandas klassis.

Eesti keelest erineva kodukeelega lapsed, kes käesoleval ajal õpivad lasteaias või selle rühmas, kus õppe- ja kasvatuskeel ei ole eesti keel, saavad omandada edaspidi alusharidust vaid eesti keeles. Eestikeelsele alusharidusele üleminekul toetatakse koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava alusel lasteaias või selle rühmas lapsi, kelle kodune keel ei ole eesti keel, eesti keele omandamist lõimitud õppe- ja kasvatustegevuste ning vajadusel eraldi keeletegevuste kaudu.

Eesti keele omandamine eestikeelses lasteaias algab lapse lasteaeda tulekust. Õpetajad ja abiõpetajad kasutavad eesti keelt igapäevases suhtluses, mängus ning erinevates õppe- ja kasvatustegevustes. Eraldi keeletegevuste korral toetab rühma- või lisaõpetaja vajadusel eesti keelest erineva koduse keelega lapsi eesti keele omandamiseks väikeses grupis, aga vajadusel ka individuaalselt. Eraldi keeletegevustes harjutatakse ja korratakse eesti keele sõnavara ja

keelekonstruktsioone, mis on rühma tegevuskavas kavandatud ja kus eesti keelest erineva koduse keelega lapsed vajavad abi.

Nii lõimitud õppe- ja kasvatustegevused kui ka eraldi keeletegevused lähtuvad riiklikus õppekavas sätestatud eeldatavatest tulemustest eesti keeles kui teises keeles ja toetavad laste igapäevast keelekasutust ning julgust kõneleda eesti keeles.

Lasteaias või selle rühmas, kus tegevused ei toimu eesti keeles, nt eralasteaiad ja munitsipaallasteaiad, millele on võimaldatud erand eestikeelsele õppele üleminekul KELS § 36¹ alusel, alustatakse eesti keelest erineva kodukeelega lastele eesti keele õpetamist kolmeaastaselt teiste õppe- ja kasvatustegevustega lõimides ning vajadusel eraldi keeletegevuste kaudu. Kohaliku omavalitsuse volikogul on kohustus tagada erandi rakendamise ajal lapsele võimalus käia eestikeelses lasteaias või selle rühmas, kui lapsevanem seda soovib. Samuti tuleb erandi rakendamise ajal tagada lasteaias või lasteaiarühmas, kus õppe- ja kasvatustegevus ei toimu eesti keeles, eesti keele õpe koolieelse riikliku õppekava alusel.

Alates 1. septembrist 2024. a peavad eestikeelsele õppele üle minema vähemalt 1. ja 4. klassid. Seega on ka seni vene õppekeelega kooli 1. ja 4. klassides õppekeeleks eesti keel. Nendes klassides, kus eestikeelsele õppele ülemineku kohustus veel ei rakendu, on võimalik õppida/õpetada vene keelt keele ja kirjanduse valdkonda kuuluva vene keele ainekava alusel. Eesti keel on muu kodukeelega õpilastele emakeele kõrval esimene õpitav keel.

2025/2026. õppeaastast õpivad eesti keeles 1., 2., 4. ja 5. klassi õpilased. 2026/2027. õppeaastast toimub üle Eesti eestikeelne (aine)õpe läbivalt I ja II kooliastmes. Samas võib eestikeelsele (aine)õppele üle minna ka kiiremini, kui näeb ette seadus.

Eestikeelsele haridusele ülemineku põhikoolis lõpeb 2030. aastal, mil kõik eesti keelest erineva emakeelega lapsed õpivad eesti keeles ja eestikeelses õpikeskkonnas.

Arvestades seda, et 9. klass läheb eestikeelsele õppele üle hiljemalt 2029/2030. õppeaastal, siis eestikeelsele õppele ülemineku gümnaasiumis saab toimuda hiljemalt alates 2030/2031. õppeaastast (10. klasside puhul ning sealt edasi järgmistel õppeaastatel 11. ja 12. klasside puhul). Koolid peavad muudatust ette teades tõhustama eesti keele õpetamist ka põhikoolides (sh III kooliastmes) enne kohustuslikku üleminekut üksnes eestikeelsele aineõppele ning

suurendama eesti keeles õpetatavate ainete arvu. See aitab õpilasi ette valmistada selleks, et jätkata eesti keeles õppimist gümnaasiumis.

Muudatused ei puudutata täna juba gümnaasiumis õppivaid õpilasi, ega ka neid õpilasi, kes alustavad 2022/2023. kuni 2027/2028. õppeaastal õpinguid 9. klassis ja kes jätkavad koheselt pärast põhikooli lõpetamist õpinguid gümnaasiumis. Nende õpingud saavad suure tõenäosusega eestikeelsele õppele ülemineku hetkeks läbi (arvestades seejuures, et gümnaasiumis ei jäeta õpilast klassikursust kordama). Küll aga toimub muudatus nende õpilaste jaoks, kes õpivad 2029/2030. õppeaastal ja sealt edaspidi gümnaasiumis.

Muudatusel on suurem mõju neile, kelle eesti keele oskus on keskmisest halvem. Võimalikult sujuvaks üleminekuks on vajalik, et kõik osapooled pingutavad – motiveeritud on nii kool kui ka õppijad ise.

Erisused tuge vajavate laste õpetamisel

Keele omandamine on keeruline protsess. Eriti keeruliseks osutub see, kui lapse keele omandamise võime on mingil põhjusel oluliselt häiritud. Eestikeelses lasteasutuses omandatakse kõike uut eesti keelt kuulates ja rääkides. Sel juhul võib lapsel kujuneda emakeel/esimene keel hiljem ja eripäraselt ning raskustega omandatakse iga järgnev keel. Kui eesti keelest erineva kodukeelega erivajadusega lapse arengu eripära tõttu ei ole talle eestikeelne õppe- ja kasvatustegevus jõukohane ilma kõrvalise abita, siis võib rakendada lapsele õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimist lapse emakeeles. [Kooliväline nõustamismeeskond annab soovitusel juhul, kui on hinnatud, et kõrvalise abita ei ole eestikeelne õppe- ja kasvatustegevus erivajadusega lapse arengu eripärast tulenevalt jõukohane. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimist muus keeles tohib rakendada vaid koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel ja lapsevanema kirjalikul nõusolekul.](#)

Haridusliku erivajadusega õpilast õpetades võib peale eesti õppekeele kasutada muud keelt, kui kooliväline nõustamismeeskond on õpilasele tõhustatud või eritoe rakendamise soovitusel andes jõudnud järeldusele, et eesti keeles õppimine ei ole õpilase arengu eripära tõttu jõukohane. Kooliväline nõustamismeeskond annab soovitusi keelevalikuks vaid juhul, kui lapsel esineb hariduslik erivajadus, mille puhul ei piisa üldise toe raames pakutavast toest.

Kuna koolivälise nõustamismeeskonna otsus on tähtajaline, võimaldab see muutuvale seisundile ka reageerida ning muuta soovitusel sisu võimete muutumisega sünkroonis. Õppe- ja kasvatusteele osas soovitusel andmisel tuleb koolivälisel nõustamismeeskonnal lähtuda järgmistest põhimõtetest: [vähimaks vajalikuks ajaks, vähimas vajalikus ulatuses](#). Soovitusel aluseks on pidev püüdlus kasutada õppe- ja kasvatustöö läbiviimisel siiski riigikeelt või saavutada lapse suurim võimalik sõnavara ja keelekasutuskogemus.

Kui kooliväline nõustamismeeskond on leidnud, et erivajadusega lapsele tuleb rakendada õppe- ja kasvatustegevust eesti keelest erinevas keeles (lapse emakeeles), siis tuleks võimaldada lapsele ka kõrvaline abi, sest teisel juhul võib osutuda võimatuks rakendada eestikeelses rühmas/klassis konkreetselt selle lapse osas õppe- ja kasvatustegevust tema emakeeles.

Kooliväline nõustamismeeskond võib soovitada muus keeles õppimist järgmistel juhtudel:

- Kooliväline nõustamismeeskond võib anda soovituselapse õpetamiseks tema emakeeles juhul, kui lapse kommunikatsioonivõime emakeeles on äärmiselt piiratud (nt kasutab lihtsustatud viipeid, omasõnu) ning sellest tulenevalt ei ole teise keele omandamine võimalik.
- Kurti või kuulmislangusega last/õpilast õpetades võib lisaks eesti õppekeelele kasutada eesti viipekeelt ja viibeldud eesti keelt. Juhul kui mõne teise viipekeele kasutaja jaoks pole eesti viipekeele kasutamine kas vaimse alaarengu või mõne psüühikahäire tõttu jõukohane, rakendub põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-s 18 või §-i 21 lõikes 6 sätestatu ja erisused nähakse ette vastavalt kas lasteaia/kooli või koolivälise nõustamismeeskonna poolt kinnitatuna.
- Mitmete psüühikahäirete korral võivad kommunikatsioon või keeleomandamine ajutiselt või püsivalt olla tugevalt häiritud. Kuna vaimne alaareng on ajas küllaltki püsiv seisund, siis mõõduka, raske ja sügava alaarengu korral on jäetud õppekeele valik lasteaia ja kooli teha. Kerge alaarengu korral on lapse/õpilase intellektuaalse võimekuse vahemik suurema variatiivsusega ning põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava lihtsustatud õppe taseme juures vajaks emakeelest erineva keele omandamine eraldi hindamist. Kuna selget piiri toe liigi või konkreetsete diagnooside alusel ei saa luua, antakse võimalus koolivälisel nõustamismeeskonnal kaaluda tõhustatud ja eritoevajadusega **laste/õpilaste** puhul ka lasteaiaühma/klassi või lasteaia/kooli õppekeelest erineva keele kasutamist õppe läbiviimisel.

Kool võib teha otsuse õpetada toimetuleku- ja hooldusõppel olevaid õpilasi muus keeles kui eesti keeles. Mõõduka ja raske intellektipuudega õpilastele ning raske ja sügava intellektipuudega õpilastel on olulisi raskusi emakeele omandamisega ning sellest tulenevalt keerulisem õppida muus keeles (ehk emakeelest erinevas keeles).

Lapse kommunikatsioonivõimekus on alati kõrgema väärtusega kui selleks kasutatava vahendi (konkreetne keel) eelistus ning seetõttu on eesti keelest erinevas keeles õppimine lubatav eelkõige sellises olukorras, kus eesti keeles kui võõrkeeles õppimine ei ole lapse lähimas arengutsoonis ning ennustatav on tulemus, et püües eesti keeles õppida võib päädida üldise kommunikatsioonivõime olulise langusega.

Kui eesti keeles õppimine on aga välise abiga võimalik või on emakeeles õppimisele lisaks jõukohane omandada eesti keelt, tuleb seda suurimas võimalikus mahus ka teha.

Eesti keelest erinevas keeles õppimise soovitusi saab seega anda ning seda on koolil mõistlik seaduses toodud olukordades rakendada vaid siis, kui selle aluseks on:

- oluline keelespetsiifiline erivajadus,
- oluline psüühikahäire ja/või
- oluline vaimse arengu häire.

Soovitused lapsevanemale

Eestikeelne õppe- ja kasvatustegevus lasteaias/koolis tähendab eesti keelest erineva kodukeelega lapse vanema jaoks seda, et vanem vastutab lapse esimese keele ehk emakeele arengu eest. Emakeel on lapse ja vanema ühine keel ning avab ukse oma kultuuri ja ajalukku. Hea emakeele oskus on omakorda õppimise, sealhulgas eesti keele omandamise alus. Kui vanemad räägivad eri keelt, räägib kumbki lapsega oma keeles. Lapsega suheldes tuleb jälgida põhimõtet „üks keel – üks inimene, üks keskkond – üks olukord”, see tähendab, et kindlas olukorras või vestluskaaslastega räägitakse kindlat keelt. Sama emakeelega vanemate jaoks on see kõige loomulikum ja kasulikum mudel oma keele edasiandmiseks ning lapse emakeele arengu kindlustamiseks. Laps omandab ja õpib eesti keelt lasteasutuses eestikeelses õpi- ja kasvukeskkonnas.

Nagu eelnevast nähtub peavad vanemad oma lapse õppes osalemist (sh eesti keeles õppimist) igati soodustama, looma kodus (sh eesti keeles õppimist) soodustavad tingimused. See seab väljakutse ka vanematele, kuna oma lapse toetamist saab eelkõige oodata vanemalt, kes ka ise eesti keelt oskab.

Muudatuse mõju on ulatuslikum vanemale, kelle eesti keele oskus on halb ning kelle võimalused seetõttu oma last õppe- ja kasvatustegevuses toetada on kasinad. Seda mõju saab vanem aga ise vähendada omapoolse tegevusega – õppida lapsega samaaegselt eesti keelt, mis on nagunii, eelnõust sõltumata, vajalik, et olla täisväärtuslik ühiskonnaliige.

Õppekeele muutus võib paratamatult kaasa tuua ajutisi õpiraskusi. Oluline on lasteaia ja koolipoolne lisatugi üldise toe näol neile lastele/õpilastele, kellel on tekkinud arenguline mahajäämus lasteaias või mahajäämus kooliõpingutes. Lisatoetusena võib rakendada õpetaja pakutavat individuaalset lisajuhendamist, tugispetsialistide teenust ning vajaduse korral eraldi keeletegevusi lasteaias/koolis ja õpiabitunde individuaalselt või rühmas/klassis.

Soovitused eestikeelsele õppele ülemineku korraldamiseks lasteaias ja koolis

- Soovitav on avada eelkoole eesti keelest erineva kodukeelega laste kooliks ettevalmistamiseks.
- Soovitav on eelkoolides panustada ka lastevanemate teadlikkuse tõstmisele nii õppetöö korralduse kui ka sisu osas (nt lastevanemate koolid).
- Vene kodukeelega laste toetamiseks on soovitatav õppeprotsessis rakendada abiõpetajaid. Abiõpetaja ülesandeks on eesti keelest erineva kodukeelega laste toetamine klassis.
- Eesti keele efektiivseks õpetamiseks on soovitatav nii koolides kui lasteaedades õpetada eesti keelest erineva emakeelega lastele eesti keelt väiksemates rühmades (kuni 12 õpilast rühmas).
- Rühmapõhise keeleõppe korraldamiseks on soovitatav tööle võtta täiendav eesti keele õpetaja, võimalusel kaasata abiõpetaja. Rühmaõpet rakendada kuni laste eesti keele oskus on piisav omandada erinevaid õppeaineid ja õppe- ja kasvatusvaldkondi eesti keeles.
- Et vältida keelelistesse raskustesse sattuvate laste/õpilaste motivatsiooni langust, kohanemiskraskusi, vastumeelsust lasteaia suhtes, koolitõrget või koolikohustuse mittetäitmist, tuleb lasteaedades ja koolides luua ennetavalt tugimeeskonnad ja – süsteemid.
- Eesti keelt puudulikult valdavale eesti keelest erineva kodukeelega õpilasele on soovitatav koostada individuaalne arenduskava või õppekava raskusi valmistavates õppe- ja kasvatusvaldkondades või õppeainetes.
- Oluline on eesti keelest erineva kodukeelega õpilaste kaasamine kogupäevakooli õppimisse ja huviringidesse, et luua võimalus koduste tööde tegemiseks ja eesti keele praktiseerimiseks väljaspool õppetunde ja huviringides. Samuti võimaldada eesti keelest erineva kodukeelega lastele huviringe lasteaias. Kooliõpilased saavad abi kodutööde tegemisel ning nende vanemad ei pea muretsema, et lapsel jääb midagi vähese eesti keele oskuse tõttu tegemata. Kogupäevakoolis on lastel igal õhtupoolikul palju ühistegevusi ja selles osaledes paraneb eesti keelest erineva kodukeelega laste eesti keele oskus märgatavalt. Koolil tagada õpilastele toitlustus kogu päeva vältel. Oluline on see, et õpetajad suhtleksid lastega kogu päeva jooksul eesti keeles.
- Keelekümbluse elementide ja LAK õppe meetodite kasutamine nii koolis kui lasteaias eesti keele efektiivsemaks omandamiseks. Lisaks kasutada õpetamisel eripedagoogilisi võtteid ja meetodeid.
- Kaaluda võimalust moodustada lasteaiaühmi ja klasse, kus eesti keelest erineva kodukeelega laste osakaal ei ole suurem kui veerand laste/õpilaste üldarvust. Kui eesti keelest erineva kodukeelega laste osakaal lasteaiaühmas/klassis on suurem, siis räägivad nad omavahel emakeeles ja oodatud sidusust ei toimu ning eesti keele oskus ei arene piisavalt kiiresti.
- Juhul kui lasteaias ja koolis õpivad valdavalt eesti keelest erineva emakeelega lapsed/õpilased, on loomulik, et õppetööväliselt kasutatakse olmelises suhtluses

laste/õpilaste vahel ka muud keelt. See pole kindlasti lubamatu, kuid aeglustab eesti keele omandamist, võib tekkida kiusatus laiendada muu keele kasutamist oluliselt tasandilt kaugemale. Seetõttu on oluline teha haridusasutuses selged kokkulepped keelekasutuse osas ning nendest ka järjepidevalt kinni pidada. Õppetöövälistes olukordades võiks kasutada siiski suurimas võimalikus mahus eesti keelt.

- Luua eesti keelest erineva kodukeelega lastele eraldi eesti keele õpiabirühmad või lasteaia viia läbi eraldi keeletegevused väikestes rühmades, et nad kiiremini eesti keeles hakkama saaksid.
- Eakaaslaste tugi tekitab eesti keelest erineva kodukeelega lapsele turvalise tunde ja annab neile ka sisemise motivatsiooni eesti keel selgeks saada. Võimalusel võib rakendada tugiõpilasi.
- Tõhustada koostööd lapsevanematega, näiteks korraldada regulaarseid kohtumisi, kaasata lapsevanemaid individuaalsete arenduskavade ja õppekavade koostamisse. Oluline on tagada infovahetus lapsevanemate ja lasteaiaõpetaja/klassijuhataja vahel. Kui vanem ei oska eesti keelt ja õpetaja ei oska vanemaga suhelda nende emakeeles, tuleb leida koolis või lasteaia isik, kes tuleb appi tõlkima, et oluline info saaks edastatud. Kohtumisi võib korraldada nii kontaktelt kui veebis. Oluline on, et lapsevanem teab millal ja kuidas ta saab lapse lasteaiaõpetaja/klassijuhatajaga suhelda.
- Eesti keelest erineva kodukeelega perede kaasamiseks eesti kultuuriruumi on soovitatav korraldada üritusi ning propageerida eesti keele õpet täiskasvanute hulgas.
- Eestikeelse õppe korraldamisel lähtuda regionaalsest eripärast. Rakendada osaajaga õpet väiksemas rühmas nendes piirkondades, kus eesti keelest erineva kodukeelega laste/õpilaste hulk on väiksem ja suures rühmas/klassis õpetamine tekitab raskusi. Nimetatud soovitusi võib rakendada nt loodusainete õpetamisel.
- Eesti keelest erineva kodukeelega lapsi õpetav õpetaja ei tohiks jääks muudatustes üksi. Oluline on tagada nende toetus lasteaia ja kooli tugispetsialistide, juhtkonna ja omavalitsuste poolt. Nt korraldada kvisioone, supervisioone ja aineühendusi kogemuste jagamiseks ning võimaldada osaleda erialastel koolitustel.